Письменный отзыв официального рецензента на диссертационную работу Әлшериева Ердәулета Тұрысбекұлы на тему: «Разработка мероприятий безопасности населения Туркестанской области при чрезвычайных ситуациях природного и техногенного характера», представленную на соискание степени доктора философии (PhD) по образовательной программе 8D11210 – «Безопасность жизнедеятельности и защита окружающей среды»

№ п/п	Критерии	Соответствие критериям (подчеркнуть один из вариантов ответа)	Обоснование позиции официального рецензента (замечания выделить курсивом)
1.	Тема диссертации (на дату ее утверждения) соответствует направлениям развития науки и/или государственным программам	1.1 Соответствие приоритетным направлениям развития науки или государственным программам: 1) диссертация выполнена в рамках проекта или целевой программы, финансируемого(ой) из государственного бюджета (указать название и номер проекта или программы); 2) диссертация выполнена в рамках другой государственной программы (указать название программы); 3) диссертация соответствует приоритетному направлению развития науки, утвержденному Высшей научно-технической комиссией при Правительстве Республики Казахстан (указать направление).	Диссертационная работа докторанта-соискателя Әлшериева Ердәулета Тұрысбекұлы «Разработка мероприятий безопасности населения Туркестанской области при чрезвычайных ситуациях природного и техногенного характера» выполнена на кафедре «Безопасность жизнедеятельности и защита окружающей среды» Южно- Казахстанского университета имени М.Ауэзова. Тема диссертации соответствует приоритетному направлению 9.2. Прикладные научные исследования: 9.2.7 Исследования в области пожарной и промышленной безопасности, гражданской обороны, предупреждения и ликвидации чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера, утверждённых Высшей научно-технической комиссией при Правительстве Республики Казахстан.
2.	Важность для науки	Работа вносит/не вносит существенный вклад в науку, а ее важность хорошо раскрыта/не раскрыта.	Диссертационная работа отличается научной новизной, комплексностью и практической ориентированностью, вносит значительный вклад в развитие теории и практики обеспечения безопасности населения Туркестанской области при чрезвычайных ситуациях природного и техногенного характера. Автором разработаны научно обоснованные мероприятия, учитывающие региональные особенности, уровень потенциальных рисков и специфику функционирования территориальных служб реагирования. Значимость исследования раскрыта полно и аргументированно, а предложенные рекомендации обладают

			реальной возможностью внедрения в деятельность органов гражданской защиты и местных исполнительных структур, что повышает устойчивость региональных служб и местных исполнительных органов к чрезвычайным ситуациям. Результаты исследований опубликованы в 7 научных статьях, в том числе 2 статья в международном журнале, включенного в базу Scopus, 5 статья на международно-практических/технических конференции.
3.	Принцип самостоятельности	Уровень самостоятельности: **1) высокий;** 2) средний; 3) низкий; 4) самостоятельности нет.	Диссертационная работа докторанта-соискателя представляет собой самостоятельное, завершённое научно-исследовательское исследование, выполненное на высоком теоретическом и методическом уровне по теме обеспечения безопасности населения при чрезвычайных ситуациях природного и техногенного характера. Автором проведён глубокий анализ отечественных и зарубежных научных источников, нормативно-правовой базы и методических материалов в области управления рисками и гражданской защиты. Выполнены исследования региональных особенностей возникновения и развития чрезвычайных ситуаций на территории Туркестанской области с выявлением основных опасных факторов природного и техногенного характера, влияющих на безопасность населения. В работе осуществлено моделирование возможных сценариев развития чрезвычайных ситуаций и оценка их последствий для населения и инфраструктуры региона. Диссертантом самостоятельно решены поставленные научные задачи, направленные на разработку комплекса мероприятий по снижению рисков и повышению эффективности системы предупреждения и реагирования. Полученные результаты основаны на аналитических расчётах, моделировании и обобщении практических данных функционирования региональных служб гражданской защиты, что подтверждает достоверность и прикладную значимость выполненного исследования.
4.	Принцип внутреннего единства	4.1 Обоснование актуальности диссертации: **1) обоснована;** 2) частично обоснована; 3) не обоснована.	Тема диссертационного исследования, посвящённая разработке мероприятий по обеспечению безопасности населения при чрезвычайных ситуациях природного и техногенного характера и является своевременной и социально значимой. Актуальность работы обусловлена устойчивой тенденцией роста количества и масштабов чрезвычайных ситуаций, а также необходимостью совершенствования региональных механизмов предупреждения и минимизации их последствий. Туркестанская область характеризуется наличием природных угроз (сейсмическая активность, паводки), а также объектов повышенной техногенной

			опасности, что требует научно обоснованного подхода к управлению рисками и защите населения. В условиях изменяющегося климата, урбанизации и роста антропогенной нагрузки возрастает потребность в комплексной системе оценки рисков и разработке адаптированных к региональным условиям превентивных мер. Дополнительную значимость работе придаёт необходимость интеграции современных методов анализа, прогнозирования и моделирования чрезвычайных ситуаций в практику органов гражданской защиты. Разработка эффективных организационных и инженерных мероприятий, направленных на снижение уязвимости населения и повышение устойчивости территорий, отвечает стратегическим задачам обеспечения национальной и региональной безопасности. Таким образом, диссертационное исследование является актуальным, научно обоснованным и ориентированным на решение приоритетных задач повышения уровня защищённости населения региона при чрезвычайных ситуациях различного характера.
		4.2 Содержание диссертации отражает тему диссертации: **1) отражает;** 2) частично отражает; 3) не отражает.	Диссертационная работа, посвящённая разработке мероприятий по обеспечению безопасности населения при чрезвычайных ситуациях природного и техногенного характера, логически структурирована и состоит из введения, пяти разделов и заключения, содержание которых полностью соответствует заявленной теме исследования. В первом разделе представлен аналитический обзор отечественных и зарубежных научных источников, а также нормативно-правовой базы в сфере гражданской защиты и управления рисками чрезвычайных ситуаций. Рассмотрены современные подходы к обеспечению безопасности населения и устойчивому развитию территорий. Во втором разделе раскрыты организационные и функциональные аспекты системы предупреждения и ликвидации чрезвычайных ситуаций, дана оценка действующих механизмов защиты населения и территорий. В исследовании использованы методы системного и сравнительного анализа, статистическая обработка данных, риск-ориентированный подход, экспертные оценки и моделирование сценариев развития чрезвычайных ситуаций на территории Туркестанской области, что обеспечило обоснованность и достоверность полученных результатов. В третьем разделе обоснованы методы исследования, проанализированы природные и техногенные риски для Туркестанской области, выполнено моделирование сценариев чрезвычайных ситуаций и оценка их последствий для

			населения и инфраструктуры, а также разработаны мероприятия по обеспечению безопасности населения при таких ситуациях. В четвёртом разделе диссертации разработана веб-программа прогнозирования последствий землетрясений, обеспечивающая оперативное моделирование сценариев сейсмических воздействий, оценку потенциального ущерба и определение приоритетных мер реагирования на территории Туркестанской области, что в сочетании с методическими решениями формирует целостную систему поддержки управленческих решений в сфере гражданской защиты. В пятом разделе проведены расчёты по определению необходимого числа ближайших пунктов временного размещения населения и количества транспортных средств, требуемых для организации эвакуации в чрезвычайных ситуациях. Таким образом, можно констатировать, что содержание диссертации полностью отражает тему работы.
		4.3. Цель и задачи соответствуют теме диссертации: **1) соответствуют;** 2) частично соответствуют; 3) не соответствуют.	Цель диссертационного исследования — Оценка воздействия возможных последствий чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера в населенных пунктах Туркестанской области. Для достижения поставленной цели решены шесть основных задач, включающих анализ рисков, оценку уязвимости населения и инфраструктуры, моделирование сценариев чрезвычайных ситуаций, разработку превентивных и оперативных мер, создание программного инструмента прогнозирования и формирование практических рекомендаций для органов гражданской защиты.
		4.4 Все разделы и положения диссертации логически взаимосвязаны: **1) полностью взаимосвязаны;** 2) взаимосвязь частичная; 3) взаимосвязь отсутствует.	Все разделы и выводы диссертационной работы полностью взаимосвязаны, представленные научные результаты логически связаны между собой.
		4.5 Предложенные автором новые решения (принципы, методы) аргументированы и оценены по сравнению с известными решениями: **1) критический анализ есть;** 2) анализ частичный;	По результатам исследований докторантом-соискателем предложены новые технические и организационные решения в области обеспечения безопасности населения Туркестанская область при чрезвычайных ситуациях природного и техногенного характера, которые прошли критический анализ и сопоставлены с существующими подходами:

		3) анализ представляет собой не собственные мнения, а цитаты других авторов; 4) анализ отсутствует.	разработана система мероприятий по предупреждению и снижению последствий чрезвычайных ситуаций, подтверждённая двумя актами внедрения в деятельность органов гражданской защиты региона. проведен анализ факторов природного и техногенного риска, характерных для региона, и оценка уязвимости населения и инфраструктуры. создан интерактивный инструмент в виде веб-программы для прогнозирования последствий землетрясений, позволяющий моделировать сценарии развития событий и оценивать потенциальный ущерб. На разработанную программу докторанта получено свидетельство о регистрации авторского права. разработаны методики оценки психофизиологического состояния населения и персонала экстренных служб в стрессовых ситуациях с использованием современных методов моделирования и анализа данных. предложенные решения интегрируют методические подходы и цифровые инструменты, формируя целостную систему поддержки принятия управленческих решений в сфере гражданской защиты. Таким образом, предложенные автором подходы обладают научной новизной, высокой практической значимостью и эффективностью по сравнению с известными решениями в области обеспечения безопасности населения при чрезвычайных ситуациях.
5.	Принцип научной новизны	5.1 Научные результаты и положения являются новыми? **1) полностью новые;** 2) частично новые (новыми являются 25-75%); 3) не новые (новыми являются менее 25%).	Новизна каждого научного результата (положения) не вызывает сомнений, т.к. данные результаты (научные положения) получены с использованием апробированных и хорошо зарекомендовавших себя методов исследований, базируются на фактических экспериментальных исследованиях. Результаты апробированы публикациями в рецензируемых журналах.
		5.2 Выводы диссертации являются новыми? **1) полностью новые;** 2) частично новые (новыми являются 25-75%); 3) не новые (новыми являются менее 25%).	Научные результаты, выводы и заключение, изложенные в диссертации являются новыми. 1) проанализированы объекты индивидуального жилищного строительства, административные объекты, производственные объекты, коммунально-энергетические сети, дороги и придорожные инженерные сооружения, стратегические объекты и возможные человеческие потери, которые могут быть разрушены в случае предполагаемого землетрясения силой 6-8 баллов в Туркестанской области;

			2) на основании сценария разрушения плотин на 6 опасных водоемах из всего 40, к тому же рассчитана площадь подтопления, населенные пункты и численность населения в этих населенных пунктах; 3) выявлены различные степени повреждения инженерных систем жизнеобеспечения при возможных землетрясениях 6-8 баллов; 4) разработаны мероприятия безопасности в условиях предполагаемой природной и техногенной чрезвычайной ситуации в Туркестанской области; 5) проведены расчеты математического моделирования по определению затрат на основе выявленных прогнозных показателей повреждений и разработано web-приложение, работающее в онлайн-режиме на основе компьютерного программирования.
		5.3 Технические, технологические, экономические или управленческие решения являются новыми и обоснованными: **1) полностью новые;** 2) частично новые (новыми являются 25-75%); 3) не новые (новыми являются менее 25%).	Организационные, технические, управленческие и социальные решения являются новыми, поскольку предложены эффективные меры по снижению рисков чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера. Разработаны элементы интерактивного приложения для обучения населения и персонала экстренных служб действиям при ЧС на примере моделирования двух потенциальных аварийных и природных ситуаций. Созданное интерактивное приложение облегчает процесс подготовки, повышает осведомлённость и позволяет оперативно действовать по разработанным алгоритмам ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций на практике.
6.	Обоснованность основных выводов	Все основные выводы **основаны** на весомых с научной точки зрения доказательствах	Полученные автором научные результаты, а также сделанные выводы и заключение достаточно хорошо обоснованы. Поставленные докторантом в диссертационном исследовании цели достигнуты, а задачи полностью выполнены. Выводы хорошо обоснованы и отражают последовательность выполнения работы проведённых исследований.
7.	Основные положения, выносимые на защиту	Необходимо ответить на следующие вопросы по каждому положению в отдельности: 7.1 Доказано ли положение? **1) доказано;** 2) скорее доказано; 3) скорее не доказано; 4) не доказано;	В диссертационной работе были предложены и полностью доказаны: 7.1 Сценарий последствий Туркестанской области в случае предполагаемого землетрясения магнитудой 6-8 баллов; - организация аварийно-спасательных работ и решений по эвакуации из опасных зон области в случае возникновения чрезвычайных ситуаций; -веб-приложение, которое анализирует прогнозируемые затраты по данным о проведенных зданиях, инженерных сетях и цифрах человека. 7.2 Основные положения, выносимые на защиту не являются тривиальными.

		5) в текущей формулировке проверить доказанность положения невозможно. 7.2 Является ли тривиальным? **1) да;** 2) нет; 3) в текущей формулировке проверить тривиальность положения невозможно. 7.3 Является ли новым? **1) да;** 2) нет; 3) в текущей формулировке проверить новизну положения невозможно. 7.4 Уровень для применения: 1) узкий; 2) средний; **3) широкий;** 4) в текущей формулировке проверить уровень применения положения невозможно. 7.5 Доказано ли в статье? **1) да;** 2) нет; 3) в текущей формулировке проверить доказанность положения в статье невозможно.	7.3 Основные положения, выносимые на защиту являются новыми и подтверждены публикациями в международном научном журнале, входящем в базу данных Scopus и в трудах международных научно-практических конференции РК и за рубежом. 7.4 Уровень применимости полученных результатов является широким. Результаты исследований, выводы и предложенные принципы диссертационной работы могут быть использованы при планировании мероприятий по обеспечению безопасности населения, разработке региональных планов реагирования на чрезвычайные ситуации и совершенствовании системы гражданской защиты на территории Туркестанской области. 7.5 Автор принимал активное участие в публикации полученных результатов в отечественных и зарубежных изданиях. По теме диссертации докторантом опубликованы 7 статей, 2 из которых статья в базе Scopus (процентиль-43) в научном журнале «News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan», 5 статьи в материалах международной научно практической конференций.
8.	Принцип достоверности. Достоверность источников и предоставляемой информации	8.1 Выбор методологии - обоснован или методология достаточно подробно описана: **1) да;** 2) нет.	Выбор методики исследования полностью обоснован. Методология диссертационной работы построена на известных и апробированных научных подходах и методах исследований.
		8.2 Результаты диссертационной работы получены с использованием современных методов научных	Результаты диссертационной работы получены с аналитического подсчета в реальном времени инженерных сооружении и населения в этих регионах, что способствует к дальнейшему их использовании в методов обработки и анализа

		исследований и методик обработки и интерпретации данных с применением компьютерных технологий: **1) да;** 2) нет.	данных с применением компьютерных технологий. Для разработки интерактивного инструмента поддержки действий населения и экстренных служб при чрезвычайных ситуациях применялись ключевые паттерны проектирования человеко-машинного интерфейса.
		8.3 Теоретические выводы, модели, выявленные взаимосвязи и закономерности доказаны и подтверждены экспериментальным исследованием (для направлений подготовки по педагогическим наукам результаты доказаны на основе педагогического эксперимента): **1) да;** 2) нет.	Теоретические выводы, выявленные взаимосвязи и закономерности подтверждены проведёнными аналитическими и экспериментальными исследованиями, включая моделирование сценариев чрезвычайных ситуаций, оценку рисков для населения и инфраструктуры, а также проверку эффективности разработанных мероприятий и инструментов прогнозирования. Полученные результаты обеспечивают обоснованность рекомендаций и практических решений по повышению безопасности населения Туркестанской области при чрезвычайных ситуациях природного и техногенного характера.
		8.4 Важные утверждения **подтверждены**/частично подтверждены/не подтверждены ссылками на актуальную и достоверную научную литературу.	Все значимые утверждения в диссертации получили подтверждение через ссылки на актуальные научные источники в каждом разделе работы. В ходе выполнения научных исследований соблюдались все нормы научной этики.
		8.5 Использованные источники литературы **достаточны**/не достаточны для литературного обзора.	В ходе проведения аналитического обзора, были проанализированы материалы, входящие в базу Scopus и Web of Science, кроме того имеются ссылки на материалы зарубежных конференций. Всего в диссертационной работе использовано 123 источников.
9	Принцип практической ценности	9.1 Диссертация имеет теоретическое значение: **1) да;** 2) нет.	Диссертация имеет важное теоретическое значение. Результаты научного исследования внедрены в производство и учебный процесс, что подтверждено актами внедрения.
		9.2 Диссертация имеет практическое значение и существует высокая вероятность применения полученных результатов на практике:	Разработанная web-приложение для моделирования анализа прогнозных инженерных разрушений и потерь Туркестанской области по заранее рассчитанным данным (численность населения в населенных пунктах, инженерные сооружения,

		1) да; 2) нет.	производственные мощности) последствий стихийных бедствий природного характера. К результатам, достигнутым в ходе проведения диссертационных исследований, относятся: карта сейсмического районирования территории Туркестанской области; данные по санитарным потерям, которые могут возникнуть в зонах разрушения вследствие чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера по каждому району; сведения о жилых и производственных объектах с возможными повреждениями; показатели возможного химического и радиационного загрязнения химически опасных объектов. Данные результаты предназначены для практического применения органами по чрезвычайным ситуациям, предупреждения чрезвычайных ситуаций, ликвидации их последствий и организации аварийно-спасательных работ.
		9.3 Предложения для практики являются новыми: **1) полностью новые;** 2) частично новые (новыми являются 25÷75%); 3) не новые (новыми являются менее 25%).	Практическое предложение является полностью новым и подтверждается свидетельством авторского права на разработанную веб-программу для прогнозирования и моделирования действий населения и экстренных служб при чрезвычайных ситуациях, обеспечивающей оперативное принятие решений и повышение эффективности реагирования на данном территории.
10.	Качество написания и оформления	Качество академического письма: **1) высокое;** 2) среднее; 3) ниже среднего; 4) низкое.	Диссертационная работа написана в соответствии с правилами академического письма. Оформление работы соответствует требованиям, предъявляемым к диссертациям на соискание степени «доктора философии» PhD.
11.	Замечания к диссертации	При рассмотрении диссертации докторанта-соискателя Әлшериева Ердәулета Тұрысбекұлы на тему: «Разработка мероприятий безопасности населения Туркестанской области при чрезвычайных ситуациях природного и техногенного характера» имеются некоторые замечания и предложения: не имеется в сокращениях некоторые сокращенные обозначения, как например 4-К-1, 4-К-2, и т.д.; также необходимо в дальнейшем усовершенствовать WEB приложение, с учетом привязки их с другими программными обеспечениями, как навигатор, 2 GIS и др. для создания путеводителя населению области; В целом по работе имеются незначительные грамматические ошибки, которые не влияют на основные теоретические и исследовательские результаты диссертационной работы и не снижают ее научную ценность. Текст диссертационной работы прошел контроль в Национальном Центре Государственной Научно-Технической Экспертизы. Оформление и структура диссертации соответствуют требованиям, предъявляемым к докторским диссертациям на соискание степени доктора философии (PhD).	

12.	Научный уровень статей докторанта по теме исследования (в случае защиты диссертации в форме серии статей официальные рецензенты комментируют научный уровень каждой статьи докторанта по теме исследования)	Научный уровень статей докторанта-соискателя по теме исследования высокий, так как основные результаты исследований и новизна работы опубликованы в журналах и международных конференциях, имеющих высокий рейтинг среди научного сообщества: 2 статья в международном журнале, включенного в базу Scopus, 5 статьи на международных научно-практических конференциях РК и за рубежом.
13.	Решение официального рецензента (согласно пункту 28 настоящего Типового положения)	Представленная диссертация докторанта-соискателя отвечает требованиям Комитета по обеспечению качества в сфере науки и высшего образования Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан. Считаю, возможным, ходатайствовать перед Комитетом для присуждения Әлшериеву Ердәулету Тұрысбекұлы степени доктора философии (PhD) по образовательной программе 8D11210 – «Безопасность жизнедеятельности и защита окружающей среды».

Официальный рецензент:
PhD, преподаватель кафедры «Инженерная защита населения и территорий» Академии Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Узбекситан (г. Ташкент, Республика Узбекистан) **Ялгашев Обиджон Учкунбаевич**

Подпись заверяю

8D11210 – «Қоршаған ортаны қорғау және өмір тіршілігінің қауіпсіздігі» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған Әлшериев Ердәулет Тұрысбекұлының «Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде Түркістан облысы тұрғындарының қауіпсіздік іс-шараларын әзірлеу» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына

ресми рецензенттің жазбаша пікірі

с	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаға сәйкестігі: 1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның нмесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация ҚР Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	Докторант-ізденуші Әлшериев Ердәулет Тұрысбекұлының «Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде Түркістан облысы тұрғындарының қауіпсіздігі іс-шараларын әзірлеу» тақырыбында диссертациялық жұмысы М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің «Тіршілік қауіпсіздігі және қоршаған ортаны қорғау» кафедрасында орындалды. Диссертация тақырыбы 9.2 басым бағытына сәйкес келеді. Қолданбалы ғылыми зерттеулер: 9.2.7 Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен өрт және өнеркәсіптік қауіпсіздік, азаматтық қорғаныс, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алу және жою саласындағы зерттеулер.
	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін **қосады**/қоспайды, ал оның маңыздылығы **ашылған**/ашылмаған.	Диссертациялық жұмыс ғылыми жаңалығымен, кешенділігімен және практикалық бағдарлануымен ерекшеленеді, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде Түркістан облысы тұрғындарының қауіпсіздігін қамтамасыз ету теориясы мен практикасының дамуына елеулі үлес қосады.

		Автор аймақтық ерекшеліктерді, ықтимал тәуекелдер деңгейін және аумақты ден қою қызметтерінің жұмыс істеу ерекшелігін ескеретін ғылыми негізделген іс-шараларды әзірледі. Зерттеудің маңыздылығы толық және дәлелді түрде ашылды, ал ұсынылған ұсынымдар азаматтық қорғау органдары мен жергілікті атқарушы құрылымдардың қызметіне енгізудің нақты мүмкіндігіне ие, бұл өңірлік қызметтер мен жергілікті атқарушы органдардың төтенше жағдайларға тұрақтылығын арттырады. Зерттеу нәтижелері 7 ғылыми мақалада жарияланды, оның ішінде Scopus базасына енгізілген халықаралық журналдағы 2 мақала, халықаралық-практикалық/техникалық конференциялардағы 5 мақала.
Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: **1) жоғары;** 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Докторант-ізденушінің диссертациялық жұмысы табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде тұрғындардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету тақырыбы бойынша жоғары теориялық және әдістемелік деңгейде орындалған дербес, аяқталған ғылыми-зерттеу болып табылады. Автор отандық және шетелдік ғылыми дереккөздерге, тәуекелдерді басқару және азаматтық қорғау саласындағы нормативтік-құқықтық база мен әдістемелік материалдарға терең талдау жүргізді. Тұрғындардың қауіпсіздігіне әсер ететін табиғи және техногендік сипаттағы негізгі қауіпті факторларды анықтай отырып, Түркістан облысының аумағында төтенше жағдайлардың туындауы мен дамуының өңірлік ерекшеліктерін зерттеу орындалды. Жұмыста төтенше жағдайларды дамытудың ықтимал сценарийлерін модельдеу және олардың өңірдегі халқы мен инфрақұрылымы үшін салдарын бағалау жүзеге асырылды. Диссертация тәуекелдерді азайту, алдын алу және әрекет ету жүйесінің тиімділігін арттыру жөніндегі іс-шаралар кешенін әзірлеуге бағытталған ғылыми міндеттерді өз бетінше шешті. Алынған нәтижелер аналитикалық есептеулерге, аймақтық азаматтық қорғау қызметтерінің жұмысының практикалық деректерін модельдеуге және жалпылауға негізделген, бұл жүргізілген зерттеудің сенімділігі мен қолданбалы маңыздылығын растайды.
Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: **1) негізделген;** 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген	Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларды әзірлеуге арналған диссертациялық зерттеудің тақырыбы уақтылы және әлеуметтік маңызды болып табылады. Жұмыстың өзектілігі төтенше жағдайлардың саны мен ауқымының тұрақты өсу тенденциясына, сондай-ақ олардың салдарының алдын алу мен

		азайтудың аймақтық тетіктерін жетілдіру қажеттілігіне байланысты. Түркістан облысы табиғи қауіптердің (сейсмикалық белсенділік, су тасқыны), сондай-ақ техногендік қауіптілігі жоғары объектілердің болуымен сипатталады, бұл тәуекелдерді басқару мен халықты қорғауға ғылыми негізделген тәсілді талап етеді. Өзгермелі климат, урбанизация және антропогендік жүктеменің өсуі жағдайында тәуекелдерді бағалаудың кешенді жүйесіне және өңірлік жағдайларға бейімделген алдын-алу шараларын әзірлеуге қажеттілік артады. Жұмыстың қосымша маңыздылығы төтенше жағдайларды талдаудың, болжаудың және модельдеудің заманауи әдістерін азаматтық қорғау органдарының тәжірибесіне біріктіру қажеттілігін береді. Халықтың осалдығын төмендетуге және аумақтардың тұрақтылығын арттыруға бағытталған тиімді ұйымдастырушылық және инженерлік іс-шараларды әзірлеу ұлттық және өңірлік қауіпсіздікті қамтамасыз етудің стратегиялық міндеттеріне жауап береді. Осылайша, диссертациялық зерттеу өзекті, ғылыми негізделген және әртүрлі сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде аймақ халқының қорғалу деңгейін арттырудың басым міндеттерін шешуге бағытталған.
	4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды **1) айқындайды;** 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды	Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде тұрғындардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларды әзірлеуге арналған диссертациялық жұмыс логикалық құрылымдалған және мазмұны зерттеудің мәлімделген тақырыбына толық сәйкес келетін кіріспеден, бес бөлімнен және қорытындыдан тұрады. Бірінші бөлімде отандық және шетелдік ғылыми дереккөздерге, сондай-ақ азаматтық қорғау және төтенше жағдайлар тәуекелдерін басқару саласындағы нормативтік-құқықтық базаға талдамалық шолу ұсынылған. Халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз етудің және аумақтарды орнықты дамытудың заманауи тәсілдері қарастырылды. Екінші бөлімде төтенше жағдайлардың алдын алу және жою жүйесінің ұйымдастырушылық және функционалдық аспектілері ашылып, халық пен аумақтарды қорғаудың қолданыстағы тетіктеріне баға берілді. Зерттеуде жүйелі және салыстырмалы талдау әдістері, деректерді статистикалық өңдеу, тәуекелге бағдарланған тәсіл, сараптамалық бағалау және Түркістан облысының аумағында төтенше жағдайлардың даму сценарийлерін модельдеу пайдаланылды, бұл алынған нәтижелердің негізділігі мен дұрыстығын қамтамасыз етті. Үшінші бөлімде зерттеу әдістері негізделіп, Түркістан облысы үшін табиғи

		және техногендік тәуекелдер талданды, төтенше жағдайлардың сценарийлерін модельдеу және олардың халық пен инфрақұрылым үшін салдарын бағалау орындалды, сондай-ақ төтенше жағдай орын алған жағдайларда халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар әзірленді. Диссертацияның төртінші бөлімінде сейсмикалық әсер ету сценарийлерін жедел модельдеуді, ықтимал залалды бағалауды және Түркістан облысының аумағында басым ден қою шараларын айқындауды қамтамасыз ететін жер сілкінісі салдарын болжаудың WEB-қосымшасы әзірленді, ол әдістемелік шешімдермен ұштастыра отырып, азаматтық қорғау саласындағы басқарушылық шешімдерді қолдаудың тұтас жүйесін қалыптастырады. Бесінші бөлімде халықты уақытша орналастыру пункттерінің қажетті санын және төтенше жағдайларда эвакуациялауды ұйымдастыру үшін талап етілетін көлік құралдарының санын анықтау бойынша есептеулер жүргізілді. Осылайша, диссертацияның мазмұны жұмыс тақырыбын толығымен көрсетеді деп айтуға болады.
	4.3 Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: **1) сәйкес келеді;** 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді	Диссертациялық зерттеудің мақсаты - Түркістан облысының елді мекендеріндегі табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың ықтимал салдарының әсерін бағалау. Алға қойылған мақсатқа жету үшін тәуекелдерді талдау, халық пен инфрақұрылымның осалдығын бағалау, Төтенше жағдайлар сценарийлерін модельдеу, алдын алу және жедел шараларды әзірлеу, болжаудың бағдарламалық құралын жасау және азаматтық қорғау органдары үшін практикалық ұсынымдарды қалыптастыруды қамтитын алты негізгі міндет шешілді.
	4.4 Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: **1) толық байланысқан;** 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ	Диссертациялық жұмыстың барлық бөлімдері мен қорытындылары бір-бірімен толық ұштасып, ұсынылған ғылыми нәтижелер бір-бірімен логикалық байланысты.
	4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып барланған:	Зерттеу нәтижелері бойынша докторант-ізденуші сыни талдаудан өткен және қолданыстағы тәсілдермен салыстырылған табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде Түркістан облысы тұрғындарының қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласындағы жаңа техникалық және ұйымдастырушылық шешімдерді ұсынды:

	1) сыни талдау бар; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген.	төтенше жағдайлардың алдын алу және олардың салдарын азайту жөніндегі іс-шаралар жүйесі әзірленіп, өңірдің азаматтық қорғау органдарының қызметіне енгізудің екі актісімен расталған. аймаққа тән табиғи мен техногендік қауіп факторларына талдау және халықтың осалдығы мен инфрақұрылымын бағалау жүргізілді. оқиға сценарийлерін модельдеуге және ықтимал зиянды бағалауға мүмкіндік беретін жер сілкінісінің салдарын болжауға арналған WEB-қосымша түріндегі интерактивті құрал жасалды. Докторанттың әзірленген бағдарламасына авторлық құқықты тіркеу туралы куәлік алынды. деректерді модельдеу мен талдаудың заманауи әдістерін қолдана отырып, стресстік жағдайларда халықтың және шұғыл қызмет қызметкерлерінің психофизиологиялық жағдайын бағалау әдістері жасалды. ұсынылған шешімдер азаматтық қорғау саласында басқарушылық шешімдерді қабылдауды қолдаудың тұтас жүйесін қалыптастыра отырып, әдістемелік тәсілдер мен цифрлық құралдарды біріктіреді. Осылайша, автор ұсынған тәсілдер төтенше жағдайлар кезінде тұрғындардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласындағы белгілі шешімдермен салыстырғанда, ғылыми жаңалыққа, жоғары практикалық маңыздылыққа және тиімділікке ие.
Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табылады ма? **1) толығымен жаңа;** 2) басым бөлігі (25-75%) жаңа болып табылады; 3) жаңа емес (25%-дан кем жаңа болып табылады)	Әрбір ғылыми нәтиженің (Ереженің) жаңалығы күмән тудырмайды, себебі бұл нәтижелер (ғылыми ережелер) сыналған және алдын-ала дәлелденген зерттеу әдістерін қолдана отырып алынған, нақты эксперименттік зерттеулерге негізделген. Нәтижелер рецензияланған журналдардағы жарияланымдармен расталынады.
	5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табылады ма? **1) толығымен жаңа;** 2) басым бөлігі (25-75%) жаңа болып табылады; 3) жаңа емес (25%-дан кем жаңа болып табылады)	Диссертацияда баяндалған ғылыми нәтижелер, тұжырымдар мен қорытындылар жаңа болып табылады. 1) Түркістан облысында 6-8 балдық жер сілкінісі болған жағдайда қирауы мүмкін жеке тұрғын үй құрылысы объектілеріне, әкімшілік объектілерге, өндірістік объектілерге, коммуналдық-энергетикалық желілерге, жолдар мен жол бойындағы инженерлік құрылыстарға, стратегиялық объектілерге және ықтимал адам шығынына талдау жасалды; 2) Облыс бойынша барлығы 40 су қоймасы қарастырылып, олардың ішіндегі 6

		қауіпті су айдынындағы бөгеттердің бұзылу сценарийлері негізінде су басу аумағы, ықтимал зардап шегетін елді мекендер және осы елді мекендердегі халық саны есептелді; 3) Мүмкін болатын 6–8 балдық жер сілкіністері кезінде тіршілікті қамтамасыз ететін инженерлік жүйелердің әртүрлі дәрежедегі зақымдануы анықталды; 4) Түркістан облысындағы болжамды табиғи және техногендік төтенше жағдайындағы қауіпсіздік іс-шаралары әзірленді; 5) анықталған болжамды зақымдану көрсеткіштері негізінде шығындарды анықтау бойынша математикалық модельдеу есептеулері жүргізілді және компьютерлік бағдарламалау негізінде онлайн-режимде жұмыс істейтін WEB-қосымша әзірленді.
	5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген ба? **1) толығымен жаңа;** 2) басым бөлігі (25-75%) жаңа болып табылады; 3) жаңа емес (25%-дан кем жаңа болып табылады)	Ұйымдастырушылық, техникалық, басқарушылық және әлеуметтік шешімдер жаңа болып табылады, өйткені табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар тәуекелдерін төмендетудің тиімді шаралары ұсынылған. Ықтимал авариялық және табиғи жағдайды модельдеу мысалында Төтенше жағдайлар кезіндегі іс-қимылдарға халықты және шұғыл қызмет персоналын оқыту үшін интерактивті қосымшаның элементтері әзірленді. Құрылған интерактивті қосымша дайындық процесін жеңілдетеді, хабарландыруларды арттырады және төтенше жағдайлардың салдарын жоюдың әзірленген алгоритмдері бойынша жедел әрекет етуге мүмкіндік береді.
Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелермен **негізделген**/ негізделмеген	Автор алған ғылыми нәтижелер, сондай-ақ тұжырымдар мен қорытындылар жеткілікті түрде негізделген. Диссертациялық зерттеуде докторант-ізденуші алға қойған мақсаттарға қол жеткізіліп, міндеттер толығымен орындалды. Қорытындылар жоғары негізделген және жүргізілген зерттеулер жұмысының дәйектілігін көрсетеді.
Қорғауға ұсынылған негізгі қағидаттар	Ірі қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидат дәлелденді ме? **1) дәлелденді;** 2) шамамен дәлелденді; 3) дәлелденбеді 7.2 Тривиалды ма? **1) ия;** 2) жоқ	Диссертациялық жұмыста ұсынылған және толық дәлелденген: 7.1 магнитудасы 6-8 балл болатын жер сілкінісі болған жағдайда Түркістан облысының салдарларының сценарийі; - төтенше жағдайлар туындаған жағдайда авариялық-құтқару жұмыстарын және облыстың қауіпті аймақтарынан эвакуациялау жөніндегі шешімдерді ұйымдастыру; - ғимараттар, инженерлік желілер және халық саны туралы жиналған деректер негізінде болжамды шығындарды талдауға арналған WEB-қосымша әзірлеу. 7.2 Қорғауға ұсынылатын негізгі ережелер тривиалды емес.

	7.3 Жаңа ма? **1) иә;** 2) жоқ 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; **3) кең** 7,5 Мақалада дәлелденген бе? **1) иә;** 2) жоқ	7.3 қорғауға шығарылатын негізгі ережелер жаңа болып табылады және Scopus дерекқорына кіретін Халықаралық ғылыми журналда және ҚР және шетелдегі халықаралық ғылыми-практикалық конференциялардың еңбектерінде жарияланған жарияланымдармен расталады. 7.4 Алынған нәтижелердің қолдану аясы кең. Зерттеу нәтижелері, тұжырымдары мен диссертациялық жұмыста ұсынылған қағидалар халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ету шараларын жоспарлау, төтенше жағдайларға өңірлік әрекет ету жоспарларын әзірлеу және Түркістан облысы аумағында азаматтық қорғаныс жүйесін жетілдіру кезінде қолданылуы мүмкін. 7.5 Автор алынған нәтижелерді отандық және шетелдік басылымдарда жариялауға белсенді қатысты. Диссертация тақырыбы бойынша докторант-ізденуші 7 мақала жариялады, оның 2-і Scopus базасында (процентиль-43) "News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan" ғылыми журналында, 5-і Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарында.
Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған **1) иә;** 2) жоқ	Зерттеу әдісін таңдау толығымен негізделген. Диссертациялық жұмыстың әдістемесі белгілі және сыналған ғылыми тәсілдер мен зерттеу әдістеріне негізделген.
	8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: **1) иә;** 2) жоқ	Диссертациялық жұмыстың нәтижелері осы аймақтардағы инженерлік құрылыстар мен халықтың нақты уақыттағы аналитикалық есептеуінен алынды, бұл оларды компьютерлік технологияларды қолдана отырып деректерді өңдеу және талдау әдістерінде одан әрі қолдануға ықпал етеді. Төтенше жағдайлар кезінде халықтың және шұғыл қызметтердің іс-қимылдарын қолдаудың интерактивті құралын әзірлеу үшін адам-машина интерфейсін жобалаудың негізгі үлгілері қолданылды.
	8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар	Теориялық тұжырымдар, анықталған қатынастар мен заңдылықтар Төтенше жағдайлар сценарийлерін модельдеуді, халық пен инфрақұрылым үшін тәуекелдерді бағалауды және әзірленген іс-шаралар мен болжау құралдарының

	эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденді): **1) ия;** 2) жоқ	тиімділігін тексеруді қоса алғанда, жүргізілген аналитикалық және эксперименттік зерттеулермен расталады. Алынған нәтижелер табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде Түркістан облысы халқының қауіпсіздігін арттыру бойынша ұсынымдар мен практикалық шешімдердің негізділігін қамтамасыз етеді.
	8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен **расталған**/ ішінара расталған / расталмаған	Диссертациядағы барлық маңызды мәлімдемелер жұмыстың әр бөліміндегі өзекті ғылыми дереккөздерге сілтемелер арқылы расталды. Ғылыми зерттеулерді орындау барысында ғылыми этиканың барлық нормалары сақталды.
	8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға **жеткілікті** / жеткіліксіз	Сараптамалық шолу жүргізу барысында Scopus және Web of Science базасына кіретін материалдар талданды, сонымен қатар шетелдік конференциялардың материалдарына сілтемелер бар. Диссертациялық жұмыста барлығы 123 дереккөз пайдаланылды.
Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: **1) ия;** 2) жоқ	Диссертацияның маңызды теориялық мәні бар. Ғылыми зерттеу нәтижелері өндіріс пен оқу процесіне енгізілген, бұл енгізу актілерімен расталған.
	9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: **1) ия;** 2) жоқ.	Алдын ала есептелген деректер (елді мекендердегі халық саны, инженерлік құрылыстар, өндірістік қуаттар) бойынша Түркістан облысының болжамды инженерлік қиратулары мен шығындарын талдауды модельдеуге арналған WEB-қосымша әзірленді. Диссертациялық зерттеулер жүргізу барысында қол жеткізілген нәтижелерге жататындар: Түркістан облысының аумағын сейсмикалық аудандастыру картасы; әрбір аудан бойынша табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар салдарынан жойылу аймақтарында туындауы мүмкін санитарлық шығындар бойынша деректер; ықтимал зақымдануы бар тұрғын және өндірістік объектілер туралы мәліметтер; химиялық қауіпті объектілердің ықтимал химиялық және радиациялық ластану көрсеткіштері. Бұл нәтижелер Төтенше жағдайлар органдарының практикалық қолдануына, төтенше жағдайлардың алдын алуға,

		олардың салдарын жоюға және авариялық-құтқару жұмыстарын ұйымдастыруға бағытталған.
	9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? **1) толығымен жаңа;** 2) басым бөлігі (25-75%) жаңа болып табылады; 3) жаңа емес (25%-дан кем жаңа болып табылады)	Практикалық ұсыныс толығымен жаңа болып табылады және шұғыл шешімдер қабылдауды және осы аумақта ден қою тиімділігін арттыруды қамтамасыз ететін төтенше жағдайлар кезінде халықтың және шұғыл қызметтердің іс-әрекеттерін болжау және модельдеу үшін әзірленген WEB-қосымшаға авторлық құқықтың куәлігімен расталады.
	Академиялық жазу сапасы: **1) жоғары;** 2) орташа 3) орташадан төмен 4) төмен	Диссертациялық жұмыс академиялық жазу ережелеріне сәйкес жазылған. Жұмысты рәсімдеу философия докторы PhD дәрежесін алу үшін диссертацияларға қойылатын талаптарға сәйкес келеді.
Диссертацияға ескертулер	Докторант-іденуші Әлшериев Ердәулет Тұрысбекұлының «Табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде Түркістан облысы тұрғындарының қауіпсіздігі іс-шараларын әзірлеу» тақырыбындағы диссертациясын қарау кезінде кейбір ескертулер мен ұсыныстар бар: - қысқартуларда кейбір қысқартылған белгілер, мысалы, 4-К-1, 4-К-2 және т.б., көрсетілмеген; - сонымен қатар, болашақта веб-қосымшаны одан әрі жетілдіру қажет, атап айтқанда облыс халқы үшін бағыт-бағдар беретін жолсілтеме жасау мақсатында навигатор, 2GIS және т.б. бағдарламалық қамтамасыз етулермен интеграциялау жасау қажет. Жалпы, жұмыста диссертацияның негізгі теориялық және зерттеу нәтижелеріне әсер етпейтін және оның ғылыми құндылығын төмендетпейтін кішігірім грамматикалық қателер бар. Диссертациялық жұмыстың мәтіні Ұлттық мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптама орталығынан бақылаудан өтті. Диссертацияның ресімделуі мен құрылымы философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін докторлық диссертацияларға қойылатын талаптарға сәйкес келеді.	
Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында	Зерттеу тақырыбы бойынша докторант-ізденуші мақалаларының ғылыми деңгейі жоғары, өйткені зерттеудің негізгі нәтижелері мен жұмыстың жаңалығы ғылыми қоғамдастық арасында жоғары рейтингі бар журналдарда және халықаралық конференцияларда жарияланған: Scopus базасына енгізілген халықаралық журналдағы 2 мақала, ҚР және шетелдегі халықаралық ғылыми-практикалық конференциялардағы 5 мақала.	

қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)	
Ресми рецензенттің шешімі (үлгілік ереженің 28-тармағына сәйкес)	Докторант-ізденушінің ұсынылған диссертациясы Қазақстан Республикасы Ғылым және Жоғары білім министрлігінің Ғылым және Жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету Комитетінің талаптарына жауап береді. 8D11210 – «Қоршаған ортаны қорғау және өмір тіршілігінің қауіпсіздігі» білім беру бағдарламасы бойынша Әлшериев Ердәулет Тұрысбекұлына философия докторы (PhD) дәрежесін беру үшін Комитет алдында ұсынуға болады деп есептеймін.

Ресми рецензент:
PhD, Өзбекстан Республикасының Төтенше жағдайлар Министрлігі Академиясының "Халық пен аумақтарды инженерлік қорғау" кафедрасының оқытушысы (Ташкент қ., Өзбекстан Республикасы) Ялгашев Обиджон Учкунбаевич

қолын растаймын

2026 жылғы " 13 " (он үшінші) сәуір

Мен, Рахметова Гүлшат Рахметқызы, Қазақстан Республикасы, Шымкент қаласының нотариусы, Қазақстан Республикасының Әділет министрлігі берген 16.07.2003 жылғы № 0001518 лицензия, осы құжаттың мәтінін орыс тілінен қазақ тіліне аударғанымның дұрыстығын куәландырамын.

№ 494 тізілімде тіркелген
2292 теңге өндірілді
Нотариус ____________________

Прошнуровано, пронумеровано и скреплено печатью на ______ листах
бауланған, нөмерленген ______ парақ
Нотариус ______

Нотариаттық іс-әрекеттің бірегей нөмірі / Уникальный номер нотариального действия
ET09004868902321902801894049E